

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 30 maja 2014 roku Skarb Państwa – Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim wniósł o uznanie za bezskuteczną w stosunku do Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim umowy darowizny z dnia 1 lutego 2012 roku, zgodnie z którą B. L. (1) darował swojej matce A. W. należące do niego udział wynoszący 1/2 części we własności nieruchomości lokalowej położonej w S. przy ulicy (...), dla której prowadzi się księgę wieczystą (...). W uzasadnieniu powód wskazał, że B. L. (2) został skazany i wymierzono mu m.in. karę grzywny 300 stawek dziennych po 100 zł każda oraz obciążono go kosztami postępowania w kwocie 15.669,20 zł. Wezwano B. L. (2) do zapłaty. Następnie prowadzono egzekucję K. 29/12. Egzekucja z udziału w nieruchomości okazała się nieskuteczna ze względu na zawarcie umowy darowizny. Komornik umorzył postępowanie. W ocenie powoda czynności prawna darowizny nastąpiła z pokrzywdzeniem powoda.

Wyrokiem z dnia 2 lutego 2015 roku Sąd Rejonowy w Goleniowie orzekł zgodnie z żądaniem pozwu oraz nakazał ściągnąć od pozwanej kwotę 2.030 zł tytułem opłaty sądowej od której powód był zwolniony.

Sprzeciw od powyższego wyroku złożyła pozwana, wnosząc o jego uchylenie i oddalenie powództwa, orzeczenie o kosztach procesu oraz zwolnienie pozwanej od kosztów rozprawy zaocznej i sprzeciwu. W uzasadnieniu pozwana wskazała, że Sąd Okręgowy umorzył postanowieniem z dnia 30 grudnia 2014 roku koszty zasądzone od B. L. (2). Sąd będzie musiał wszcząć procedurę opisaną w art. 46 kkw i w zamian za karę grzywny orzec zastępczą karę pozbawienia wolności. Pozwana dodała, że w niniejszej sprawie nie jest przedmiotem stosunek cywilnoprawny, nie jest oparty na relacji wierzyciel – dłużnik, a na jednostronnych czynnościach wierzyciela, którym dłużnik musi się podporządkować. Pozwana zakwestionowała także podstawy powództwa, wskazując, że nie zostało wykazane, że dłużnik stał się niewypłacalny oraz działał z zamiarem i świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 7 kwietnia 2011 roku B. L. (2) został skazany i wymierzono mu m.in. karę grzywny 300 stawek dziennych po 100 zł każda oraz zasądzone od B. L. (2) na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Gorzowie wydatki postępowania i opłaty w kwocie 6.600 zł

Postanowieniem z dnia 16 listopada 2011 roku Sąd Okręgowy w Gorzowie ustalił koszty sądowe należne od B. L. (2) na kwotę 15.669,20 złotych

Dowód:

- wyrok z dnia 7.09.2011, k.138;

- postanowienie z dnia 16.11.2011 roku, k. 138

Umową z dnia 1 lutego 2012 roku B. L. (2) darował matce A. W. na jej majątek osobisty udział do 1/2 części we własności nieruchomości lokalowej numer 6 przy ulicy (...) w S., dla której prowadzona jest księga wieczysta (...). Strony ustaliły, że wartość udziału to 200.000 złotych.

Dowód:

- umowa, k. 138;

W dniu 25 stycznia 2012 roku Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim zlecił Komornikowi prowadzenie egzekucji w zakresie kosztów postępowania w kwocie 5000 złotych oraz grzywny w kwocie 5000 złotych.

Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie D. P. zajął wierzytelność przysługującą B. L. (2) u Naczelnika Pierwszego Urzędu Skarbowego w S..

Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym Szczecin – P. i Zachód w S. D. P. zajął wierzytelność przysługującą B. L. (2) od Biura (...) w S..

Zawiadomienie o wszczęciu egzekucji doręczono B. L. (2) w dniu 6 lutego 2012 roku.

W dniu 20 marca 2012 roku zawiadomiono B. L. (2) o wszczęciu egzekucji z udziału do 1/2 części w nieruchomości, dla której prowadzona jest księga wieczysta (...).

W dniu 6 marca 2012 roku zajęto samochód osobowy V. Passat Kombi, o czym zawiadomiono B. L. (2) w dniu 30 marca 2012 roku.

Umową z dnia 5 marca 2012 roku B. L. (2) sprzedał A. W. powyższy samochód.

Postanowieniem z dnia 25 kwietnia 2012 roku Sąd Rejonowy Szczecin – Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie oddalił wniosek o wpis wzmianki o wszczęciu egzekucji z nieruchomości, dla której prowadzona jest księga wieczysta (...), albowiem w chwili złożenia wniosku B. L. (2) nie był już właścicielem udziału.

Pismem z dnia 9 maja 2012 roku B. L. (2) wniósł o zwolnienie ww. pojazdu spod egzekucji.

Postanowieniem z dnia 11 lutego 2014 roku Komornik umorzył postępowanie skierowane do udziału do 1/2 części udziału w nieruchomości, dla której prowadzona jest księga wieczysta (...)

Postanowieniem z dnia 4 kwietnia 2014 roku Komornik umorzył postępowanie wobec stwierdzenia częściowej bezskuteczności .

Dowód:

- zlecenie, k. 1 akt Kms 29/12;
- zajęcie wierzytelności, k. 10 akt Kms 29/12;
- zajęcie wynagrodzenia za pracę, k. 11 akt Kms 29/12;
- zawiadomienie, k. 12, 20, 32 akt Kms 29/12;
- umowa, k. 49 akt Kms 29/12;
- postanowienie, k. 55 akt Kms 29/12;
- wniosek, k. 58 akt Kms 29/12;
- postanowienie, k. 135, 137 akt Kms 29/12;

Postanowieniem z dnia 7 października 2015 roku nie uwzględniono wniosku obrońcy B. L. (2) o zamianę akry grzywny na zastępczą karę pozbawiania wolności.

Dowód:

- postanowienie, k. 138

Sąd Rejonowy zważył, co następuje:

Powództwo okazało się zasadne i należało wyrok zaoczny utrzymać w mocy.

Powód oparł swoje żądanie na przepisach regulujących tzw. skargę pauliańską. Zgodnie z art. 527 § 1 – 3 k.c. gdy skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć. Czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. Jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Przepis art. 528 k.c. stanowi zaś, że jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Zgodnie z art. 529 k.c. jeżeli w chwili darowizny dłużnik był niewypłacalny, domniemywa się, iż działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. To samo dotyczy wypadku, gdy dłużnik stał się niewypłacalny wskutek dokonania darowizny. Uznanie za bezskuteczną czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli następuje w drodze powództwa lub zarzutu przeciwko osobie trzeciej, która wskutek tej czynności uzyskała korzyść majątkową (art. 531 § 1 k.c.).

Celem instytucji skargi pauliańskiej jest ochrona interesów wierzyciela na wypadek niełojalnego (czy wręcz nieuczciwego) postępowania dłużnika, który z pokrzywdzeniem wierzyciela wyzbywa się składników swego majątku na rzecz osób trzecich lub majątek ten obciąża, zaciągając kolejne zobowiązania, i w ten sposób stwarza lub pogłębia stan swojej niewypłacalności.

Wyróżnia się następujące przesłanki warunkujące możliwość skorzystania przez uprawnionego z ochrony pauliańskiej: 1) istnienie godnego ochrony interesu wierzyciela w postaci wierzytelności; 2) dokonanie przez dłużnika czynności prawnej z osobą trzecią; 3) pokrzywdzenie wierzyciela wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika; 4) dokonanie przez dłużnika czynności ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela; 5) uzyskanie wskutek tej czynności korzyści majątkowej przez osobę trzecią; 6) działanie osoby trzeciej w złej wierze.

Nie budzi wątpliwości, że powodowi przysługuje wierzytelność w stosunku do B. L. (2). W chwili zamknięcia rozprawy Skarbowi Państwa przysługiwało roszczenie o zapłatę kwoty 20.379,90 złotych. Pozwany w sprzeciwie od nakazu zapłaty przyznał, że powodowi przysługuje jedynie roszczenie z tytułu wymierzonej pozwanemu wyrokiem z dnia 7 kwietnia 2011 roku grzywny. Jednocześnie nie było już sporne, że roszczenie tytułem zwrotu kosztów postępowania przestało istnieć, albowiem przedawniło się i jak zostało ustalone na podstawie akt II K 52/10 Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim postępowanie wykonawcze w tym zakresie zostało umorzone.

Zagadnieniem spornym pozostawała kwestia, czy przedmiotem ochrony pauliańskiej mogą być tylko wierzytelności cywilnoprawne, czy także publicznoprawne. Sąd Najwyższy początkowo przyjmował, iż nie jest dopuszczalna ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika, jeżeli wierzytelność Skarbu Państwa wynika z wydanej decyzji organu podatkowego ustalającej zobowiązanie podatkowe dłużnika (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 czerwca 1999 r., II CKN 298/99, lex).

Niemniej jednak w późniejszym orzecznictwie Sąd Najwyższy wypracował odmienne stanowisko, dopuszczające możliwość wykorzystania konstrukcji cywilistycznej skargi pauliańskiej do ochrony wierzytelności publicznoprawnych przez zastosowanie przepisów art. 527 i n. k.c. na zasadzie analogiae legis (np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2002 r., V CK 41/02, lex; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2003 r., III CZP 15/03, lex; uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 2003 r., III CZP 85/02, lex). Ten kierunek

orzecznictwa spotyka się z także a aprobującą oceną ze strony doktryny (por. M. Pyziak-Szafnicka (w:) System prawa prywatnego, t. 6, s. 1237; A. Stępień-Sporek (w:) J. Ciszewski, Komentarz, 2013, s. 948).

Zdaniem Sądu przekonujące jest twierdzenie, że wierzyciel, któremu przysługuje roszczenie o charakterze publicznoprawnym może wystąpić ze skargą pauliańską. Nie jest bowiem wykluczone, że Skarb Państwa, powołując się na instytucję cywilnoprawną, jest również adresatem norm cywilnoprawnych regulujących tę instytucję. Ochrona wierzyciela przewidziana w art. 527 i nast. k.c. w zasadzie jest ochroną powszechną i uniwersalną, dlatego może z niej skorzystać każdy wierzyciel. Nie budzi wątpliwości, że żaden przepis nie wyklucza odniesienia instytucji skargi pauliańskiej do roszczeń o charakterze publicznoprawnym, zaś odmienne stanowisko jest nieprzekonywające.

Jak wynika z art. 25 § 1 k.k.w. egzekucję zasądzonych roszczeń cywilnych, orzeczonej grzywny, świadczenia pieniężnego oraz należności sądowych prowadzi się według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, jeżeli niniejsza ustawa nie stanowi inaczej. Wierzycielem należności Skarbu Państwa z tytułu orzeczonej grzywny w postępowaniu karnym jest Skarb Państwa reprezentowany przez statio fisci – Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim reprezentowany przez Prezesa tego Sądu. Jak wskazane jest w art. 31 kkw w razie dokonania przez dłużnika Skarbu Państwa czynności prawnej z pokrzywdzeniem wierzyciela, z powództwem występuje prezes sądu okręgowego w sprawach, w których wykonuje orzeczenie.

Nie budzi wątpliwości, że w chwili zamknięcia rozprawy wierzytelność z tytułu grzywny nadal Skarbowi Państwa przysługiwała, bowiem jak zostało ustalone postanowieniem z dnia 7 października 2015 roku nie uwzględniono wniosku obrońcy B. L. (2) o umorzenie reszty grzywny i zarządzenie wykonania zastępczej kawy pozbawienia wolności.

Jednocześnie w tym miejscu Sąd Rejonowy wskazuje, że nie ma znaczenia, czy statio fisci Skarbu Państwa ma ewentualną możliwość do zamiany orzeczonej kwoty grzywny na zastępczą karę pozbawienia wolności. Sąd meriti przyjmuje stan na zamknięcie rozprawy, zaś jak wyżej wskazano, w chwili zamknięcia rozprawy roszczenie Skarbowi Państwa przysługiwało. Wskazać trzeba nadto, że zgodnie z art. 46 kkw, jeżeli egzekucja grzywny okazała się bezskuteczna lub z okoliczności sprawy wynika, że byłaby ona bezskuteczna, sąd zarządza wykonanie zastępczej kary pozbawienia wolności, gdy skazany oświadczy, że nie wyraża zgody na podjęcie pracy społecznie użytecznej zamienionej na podstawie art. 45 albo uchyla się od jej wykonania, lub zamiana grzywny na pracę społecznie użyteczną jest niemożliwa lub niecelowa. Tym samym jakakolwiek zamiana kary grzywny na karę zastępczą ma charakter wyjątkowy i jeśli Sąd Okręgowy uznaje, że egzekucja może okazać się skuteczna po zastosowaniu przepisów o skardze pauliańskiej, prowadzi nadal egzekucję grzywny, zaś Sąd cywilny rozpoznając takie powództwo nie może w ogóle rozważać co może lub nie może inny Sąd orzec, nawet jeśli te orzeczenie spowodowałoby odpadnięcie jednej z przesłanek powództwa ze skargi pauliańskiej. Jest to przecież kwestia pozostawiona do rozstrzygnięcia innemu Sądowi i pozostaje do dyskrejonalnej decyzji Sądu.

Po drugie przesłanką udzielenia ochrony pauliańskiej jest dokonanie przez dłużnika czynności prawnej z pokrzywdzeniem wierzycieli. Na gruncie przepisów o skardze pauliańskiej pojęcie to nie jest związane z poniesieniem przez wierzyciela szkody. W art. 527 § 2 k.c. ustawodawca określił, że czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był poprzednio. Nie budzi wątpliwości, że B. L. (2) zawarł wraz z pozwaną umowę darowizny. Odnośnie pokrzywdzenia Skarbu Państwa stwierdzić trzeba, że egzekucja na podstawie wyroku z dnia 7 kwietnia 2011 roku została skierowana do udziału w nieruchomości darowanego pozwanej, jednak postępowanie zostało umorzone ze względu na to, że w chwili wszczęcia egzekucji udział nie był własnością B. L. (2). Jednocześnie dokonano ustaleń, że egzekucja była kierowana także do innych składników majątkowych: do wierzytelności za pracę – w tym zakresie egzekucja okazała się nieskuteczna ze względu na to, że według oświadczenia T. W. dłużnik nie pracuje u niego i nie pobiera wynagrodzenia (k. 25 akt Kms 29/12). Egzekucję skierowano także do ruchomości w postaci samochodu osobowego; w tym zakresie egzekucja stała się skuteczna i pojazd zbyto w drodze licytacji za kwotę 1.875 zł. W pozostałym zakresie egzekucja nie doprowadziła do zaspokojenia wierzyciela w całości. Co więcej, pozwana nie naprowadziła żadnych dowodów na okoliczność innych źródeł majątku B. L. (2).

Nie budzi wątpliwości, że udział w nieruchomości był bardzo istotnym składnikiem majątku dłużnika B. L. (2) i skierowanie egzekucji do niego może doprowadzić do zaspokojenia powoda. Nie ma znaczenia, że udział jest obciążony hipoteką na rzecz banku, bowiem w niniejszym postępowaniu nie ma konieczności badać zakresu zaspokojenia powoda w ewentualnie wszczętym postępowaniu z udziału z nieruchomości. Zresztą materiał dowodowy nie dał podstaw do stwierdzenia jaka to wierzytelność przysługuje wierzycielowi rzeczowemu. B. L. (2) w toku postępowania egzekucyjnego nie zaoferował innego majątku z którego możnaby dokonać zaspokojenia wierzyciela.

Zauważyć trzeba, że wyrok stanowiący podstawę egzekucji został wydany w dniu 7 kwietnia 2011 roku, zaś egzekucja została wszczęta w dniu 3 lutego 2012 roku, zawiadomienie o wszczęciu egzekucji zostało doręczone w dniu 6 lutego 2012 roku. Pozwana nie wykazała, by B. L. (2) był w dniu 1 lutego 2012 roku wypłacalny – posiadał jakikolwiek inny majątek, a zważyć trzeba, że dalsza egzekucja nie przyniosła oczekiwanych rezultatów. Jeżeli w chwili darowizny dłużnik był niewypłacalny, domniemywa się, iż działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Nie budzi wątpliwości, że druga i trzecia przesłanka została spełniona.

Następnie wskazać trzeba, że B. L. (2) dokonał czynności ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. Dokonał przesunięcia w swoim majątku już po tym, jak dowiedział się o istnieniu wierzytelności, zaś egzekucja z tego powodu stała się w znacznej części nieskuteczna. Nie budzi także wątpliwości, że pozwana uzyskała skutek tej czynności korzyści majątkowej oraz działała w związku z domniemaniem z art. 527 § 3 k.c. w złej wierze.

Materiał dowody nie był między stronami sporny. Tym samym Sąd dał wiarę dowodom przedłożonym przez strony oraz tym zgromadzonym w aktach II K 29/10 Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim oraz K. 29/12 prowadzonych przez Komornika Sądowego przy Sadzie Rejonowym Szczecin – P. i Zachód w S. D. P.. Kwestią sporną było tylko to, czy wierzycielowi, któremu przysługuje roszczenie o charakterze publicznoprawnym przysługuje legitymacja czynna do wystąpienia ze skargą pauliańską, o czym Sąd już wskazał powyżej.

Mając na uwadze powyższe Sąd orzekł, jak w sentencji.

Koszty rozprawy zaocznej poniósł tylko pozwany.

ZARZĄDZENIE

1. Odnotować;
2. Odpis wyroku wraz z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi pozwanej;
3. Akta z pismem lub za 21 dni.